

MALEREN VIGGO JOHANSEN

Den unge maler

Viggo Johansen blev født i 1851 som barn i en grossererfamilie i København. Faderen var fra Island og moderen fra Dragør.

Faderens købmandsforretning gik dog ikke så godt, for han gik fallit og måtte tage arbejde som klokker ved Trinitatis Kirke i København.

Barndomshjemmet var på Frederiksberg.

Som helt ung gik Viggo til undervisning på C. V. Nielsens Tegneinstitut. Det var oprettet i 1860 og i løbet af de næste 15 år havde det op mod 500 elever, hvoraf mange gik videre på Kunstakademiet.

Det gjorde Viggo Johansen også, for allerede som 17-årig blev han i 1868 optaget på den fornemste danske kunstneruddannelse. Her var hans lærer først og fremmest *Jørgen Roed*¹.

Det lykkedes dog aldrig Viggo at få afgangseksamen fra akademiet, selv om han lod sig indstille flere gange.

Han var usikker på sig selv og sit talent. Han skriver i sine erindringer:

*"Nu arbejdede jeg på akademiet, uregelmæssigt, den ene dag opfyldt af stort mod, den næste fuldstændig til rotterne (...) Snart hørte jeg ros, når jeg havde arbejdet hurtigt, snart stod jeg og kludrede i det som den værste umulighed. Jeg havde aldrig haft nogen videre tillid til min begavelse, og hvis ikke moder så bestemt havde valgt for mig, tror jeg ikke jeg nogensinde af mig selv havde kunne bestemme mig til den livsstilling."*²

En anden årsag kan have været påvirkningen fra nogle dramatiske begivenheder i Viggo Johansens liv. Han far gik fallit, hans søster blev invalideret og flere af hans søskende var døde som små. Viggos mor blev karakteriseret som streng og humørforladt, og efter faderens død i 1874, var der ikke meget tilbage af det familieliv, som Viggo formentlig har haft som et fast holdepunkt i barndom og ungdom³.

Senere i karrieren skulle han dog vende tilbage, dels som lærer ved akademiets kvindeskole, dels som én af akademiets professorer. Stillingen tiltrådte han i 1906 og besad den til 1920. I perioden 1911 til 1914 var Johansen desuden direktør for Kunstakademiet.

Udstillinger

I 1876 udstillede Viggo Johansen for første gang på forårsudstillingen på Charlottenborg, og her kunne hans billeder ses omtrent hver eneste år frem til hans død.

Debuten var et billede af Viggos søster, der står ved et bord med en bog i hånden og kigger ud ad vinduet. Billedet blev næppe bemærket som noget særligt, men da han året efter fik udstillet to af sine interiørbilleder fra Hornbæk, fik han kunstverdenens bevågenhed⁴.

¹ Jens Peter Munk: Viggo Johansen. I: Weilbachs Kunstnerleksikon, 4. udgave.

² Utrykte erindringer. Her citeret efter: Kai Flor: Hornbæk, 1940. Side 82.

³ Lise Svanholm: Malerne på Skagen, 2011. Side 57.

⁴ Karl Madsen: Viggo Johansen. I: Tilskueren, 1894, side 216.

I 1885 rejste Viggo Johansen til Paris, som på den tid næsten er et obligatorisk rejsemål for billedkunstnere. Her fik han et billede optaget på den prestigefyldte udstilling på *Salonen*, hvor hans billeder også kunne ses i de følgende år. Også på den store verdensudstilling i Paris i 1889, var Viggo Johansen repræsenteret.

Maleriet "Aftenselskab i mit hjem" fik hædrende omtale, da det blev vist på Salonen i 1887, og blev fremhævet i et fransk kunstdidsskrift⁵.

Igennem karrieren havde Viggo Johansen adskillige gange sine billeder med på udstillinger i udlandet. De blev vist i Wien, London, München og Chicago foruden i de nordiske landes hovedstæder.

I 1901 arrangeredes en stor udstilling af Viggo Johansens værker i Kunstforeningen i København. Her viste 120 værker.

Rejser

I 1885 rejste Viggo Johansen til Frankrig sammen med malerkollegerne *P. S. Krøyer* og *Anna og Michael Ancher*. Rejsen gik videre til verdensudstillinger i Antwerpen og også til Haag og Amsterdam, hvor Viggo Johansen glædedes over at se de gamle, hollandske mestres landskabsmalerier.

I Paris så kunstnerne deres egne værker på den store udstilling på Salonen. Viggo Johansen blev dog skuffet over at se sit maleri "Køkkeninteriør. Kunstnerens hustru ordner blomster." Skuffelsen skyldes nok, at han i billedet havde brugt en del sorte farver, som nogle af de franske malere var begyndt helt at udelade⁶.

I Paris så Viggo Johansen for første gang *Claude Monets* værker, der fik en vis indflydelse på hans malestil, ved at Johansens malerier blev lysere og, som impressionisternes, ikke indeholdt sort farve.

Han skrev hjem, at "...jeg er i en så underlig febrilsk tilstand og kan næsten ikke samle mine tanker på andet end, hvordan jeg får det sorte ud af mine billeder, så de ikke skal se så rædsomme ud."⁷

Oplevelsen i Paris fik næsten omgående virkning på Viggo Johansens måde at male på. Det ses bl.a. i maleriet "Skagen Østerby efter regn", som han malede samme år⁸.

Hornbæk

Fra begyndelsen af 1870'erne og de næste ti år tilbragte Viggo Johansen somrene i Hornbæk. Det må være her, at han malede nogle af sine første friluftsmotiver.

Hornbæk havde i forvejen et renommé blandt kunstnere. *C. W. Eckersberg* malede motiver her i begyndelsen af 1800-tallet og senere kom Eckersbergs elever, som *Vilhelm Kyhn*, *Carl Neumann* og *Vilhelm Petersen*. De malede studier af fiskerne og folkelivet, og gjorde billederne færdige hjemme i atelieret.

Et populært motiv var fiskere, der sad ved "Stokken", der var et samlingssted foran kroen.

Andre kunstnere, der var på kortvarigt ophold i Hornbæk, var *P. C. Skovgaard*, *J. Th Lundbye* og *Constantin Hansen*. Ingen af dem blev imidlertid i længere perioder, og endnu var der ikke tale om en egentlig kunstnerkoloni i det lille fiskerleje.

⁵ Peter Michael Hornung: *Realismen*. 1993 (Ny dansk kunsthistorie, bd. 4). Side 194.

⁶ Lise Svanholm: *Malerne på Skagen*. 2011. Side 112, 116.

⁷ Citeret efter: Lise Svanholm: *Malerne på Skagen*. 2011. Side 114.

⁸ Lise Svanholm: *Malerne på Skagen*. 2011. Side 116.

Den skabte Viggo Johansen til gengæld grundlaget for, da han kom derop. Han var i stand til at trække kunstnerkolleger med til Hornbæk. Han introducerede fiskerlejet med dets autentiske miljøer for *Kristian Zahrtmann, P. S. Krøyer og Frants Henningsen*, der kom hertil i 1873⁹.

Johansens allerførste besøg må være i 1868, hvor et af de tidligste værker er fra. Det er således malet af en 17-årig. Det drejer sig om en blyantstegning af et hus set fra gavlen. En kat ligger og sover i solen. Tegningen er dateret den 6. august 1868¹⁰.

I sine erindringer skriver Johansen dog, at det nok var i 1871, han første gang besøgte Hornbæk:

*"Jeg kom en sommer ud til Hornbæk, som dengang var den herligste, lille fiskerby, med en meget smuk og elskværdig befolkning. Krøyer og Frants Henningsen havde samtidigt været i Arildsleje, men mine skildringer af den vidunderlige fiskerby [altså Hornbæk] med de skønne omgivelser virkede på dem, så vi aftalte at tage derud i 1873 sammen med [Bernhard] Middelboe, Zahrtmann og Sigurd Konstantin Hansen [som dog ikke kom med]"*¹¹

Turen fra København gik med toget til Helsingør, hvorfra malerne spadserede resten ad vejen. De indlogerede sig på kroen i Hornbæk. Dagene gik med at male og kunstnerne mødtes ved måltiderne på kroen, og festede med hinanden om aftenen.

På kroen blev kunstnerne taget godt imod af kroværten, og flere af dem – bl.a. Viggo Johansen – boede her i længere perioder. De fik endda lov at male silhuetter af hinanden i krostuen, på samme måde som de senere gjorde på Brøndums Hotel i Skagen¹².

Viggo Johansen er den første sommer drivkraften i samværet og fællesskabet kunstnerne imellem. Kristian Zahrtmann skriver i et brev:

*"Her er en del sang, da Middelboe, Johansen, Krøyer og Roed synger. De første endogså ganske udmærket."*¹³

Viggo Johansen selv skriver om den første sommer i Hornbæk: *"Vi havde ellers haft det rart, kammeratligt og muntert og dannede også senere et fast kompagni."*¹⁴

Det var det autentiske fiskemiljø, som malerne blev tiltrukket af, men de søgte nok også i nogen grad herop, for at komme væk fra det københavnske kunstmiljø.

I 1870'erne følte en del af kunstnerne, at akademiets undervisning var gammeldags og uden forbindelse med de nye tendenser i billedkunsten ude i Europa. For flere af dem, der kom til Hornbæk, var det desuden første gang de var væk fra deres kendte verden og ude i et afsondret – og dermed spændende – miljø¹⁵.

Endnu i begyndelsen af 1870'erne var Hornbæk alene et fiskerleje, men uden de turister, der senere kom til at dominere byen. I midten af 1880'erne begyndte københavnske turister og landliggerne at finde hertil, og nogle var sikkert inspireret til at komme, fordi de havde set Hornbæk-kunstnernes malerier udstillet i

⁹ Mona Faye: Hornbæk i kunsten. 1997. Side 38.

¹⁰ Kai Flor: Hornbæk. 1940. Side 77.

¹¹ Kai Flor: Hornbæk. 1940. Side 78.

¹² Ida Lehrmann Madsen: Kunstnerkolonien i Hornbæk. 2020. Side 17.

¹³ Kai Flor: Hornbæk. 1940. Side 91.

¹⁴ Utrykte erindringer. Her citeret efter: Kai Flor: Hornbæk. 1940. Side 90.

¹⁵ Ida Lehrmann Madsen: Kunstnerkolonien i Hornbæk. 2020. Side 14.

København. Med åbningen af jernbanen til Hornbæk fra Helsingør i 1906, blev turen lettere og tilstrømningen af sommergæster steg¹⁶.

For Viggo Johansen var det ikke så meget fiskernes arbejdsliv ved bådene og på havet, der fangede interessen, men i højere grad de hyggelige almuehjem, som mindede om dem han kendte fra moderens fødeby Dragør. I 1877 malede han f.eks. "Et måltid", der viser stuen i et fiskerhjem i Hornbæk.

Viggo Johansen fik tidligt kontakt med en fisker, *Ole Kræmmer*, hvis hjem han flere gange brugte som motiv. Og fiskeren selv sad model for flere portrætter.

Interiørbillederne fra de lavloftede stuer i Hornbæk var inspireret af de hollandske kunstneres interiører fra 1600-tallet, som Viggo Johansen var fascineret af¹⁷.

I Hornbæk blev Viggo Johansens vej som maler lagt. Han skriver i sine erindringer om den første sommer, hvor kunstnerne var i byen:

*"Det var den nye tid, der var begyndt. Forholdet mellem romantik og realisme – det evige tema for vores diskussioner dengang. Og sejren tilfaldt realismen, naturalismen. Der var ingen nåde for de andre."*¹⁸

Johansen modnedes som kunstner og turde løsrive sig fra den traditionelle måde at male på, som rakte helt tilbage til de gamle hollandske malere, han beundrede. Han skriver, hvordan Kristian Zahrtmann sammenligner maleriet med et stykke bart smørrebrød uden for meget "lækkert pålæg". Johansen lægger sig det efter og forsøger i sine billeder ikke bare ydmygt at efterligne naturen, som en begynder ville gøre. Det får han Zahrtmanns ros for, og han fremhæver ovenikøbet Johansens billeder frem for Krøyers¹⁹.

Zahrtmann skriver da også om Johansen, at ham *"...sympatiserer jeg ubetinget mest med. I al kunstskeelse står vi næsten altid ens stillede, og han er vist ubetinget dem mest begavede af os alle."*²⁰

Johansen skriver selv i sine erindringer om tiden i Hornbæk, at han og Zahrtmann var enige om, at den natur, der passerede forbi togets vinduer på turen derop, var [ligesom] Skovgaard – og at det næppe var billeder som *P. C. Skovgaards* naturskønne landskabsmalerier, der havde lyst til at gøre efter²¹.

Skagen

Efter tiden i Hornbæk, drog en del af kunstnerne videre til Skagen. En enkelt af dem, *Carl Locher*, slog sig dog mere permanent ned i Hornbæk. Langt senere vendte P. S. Krøyer tilbage til Hornbæk.

Også Viggo Johansen vendte tilbage. Efter at have været i Skagen et par somre fra 1875, lånte han nogle penge og tog han igen til Hornbæk i 1877 og 1878.

Rent kunstnerisk havde han ikke bedrevet så meget, men han var til gengæld blevet forlovet med *Martha Møller*. Det gav ham måske selvtillid og troen på, at han kunne slå igennem som kunstner.

Han lavede nu talrige studier af både fisk og fiskere – måske fordi han var blevet en mere erfaren maler, der kunne færdiggøre billederne derhjemme.

¹⁶ Ida Lehrmann Madsen: Kunstnerkolonien i Hornbæk. 2020. Side 59.

¹⁷ Ida Lehrmann Madsen: Kunstnerkolonien i Hornbæk. 2020. Side 39.

¹⁸ Kai Flor: Hornbæk. 1940. Side 85.

¹⁹ Kai Flor: Hornbæk. 1940. Side 85.

²⁰ Kristian Zahrtmanns brev til sin mor. Her citeret efter: Kai Flor: Hornbæk. 1940. Side 86.

²¹ Ida Lehrmann Madsen: Kunstnerkolonien i Hornbæk. 2020. Side 39-40.

Omkring 1870 begyndte flere kunstnere at tage til Skagen. Den afsides beliggenhed kombineret med muligheden for at male det autentiske fiskermiljø, tiltrak de malere, der med inspiration udefra søgte væk fra storbyerne.

Viggo Johansen var med i den første gruppe skagensmalere sammen med *Karl Madsen*, *Carl Locher* og *Michael Ancher*. Hvorfor Johansen sluttede sig til, er uklart. Karl Madsen hævder, at det var Michael Ancher, der lokkede ham til Skagen, mens hans hustru, Martha, skriver at han tog derop på eget initiativ²².

Det hævdes dog, at det i virkeligheden var de unge piger i byen, der foreslog at invitere den unge Viggo Johansen. Gæstgiver Erik Brøndums datter, Anna, og hendes to kusiner Martha og Henriette samt lærerdatteren Helene, mente at Viggo var en "ualmindelig smuk og sympatisk ung mand", som de gerne ville møde. Malerne Michael Ancher og Karl Madsen, der var kommet til Skagen året før, mente til gengæld at det var bedst, hvis de ikke fik konkurrence i deres kamp om pigernes gunst²³.

Viggo Johansen blev indlogeret i familien Brøndums havehus og han blev hurtigt en del af kredsen af kunstnere i gæstgivergården. Ligesom i Hornbæk, sørgede han for at skabe den glade stemning – ikke mindst med sit klaverspil.

I 1875 malede Viggo Johansen sine første motiver i Skagen.

Inden sommeren var gået, havde Viggo forlovet sig med Martha, som han blev gift med i 1880.

Somrene i Skagen gik for Viggo Johansen med at male, men han valgte ikke de garvede og vejrbidte fiskere som modeller, som vi f.eks. kender fra Michael Anchers og P. S. Krøyers skagensbilleder. Når fiskerne indgår i Viggo Johansens motiver, er de set på afstand, som f.eks. i maleriet "Fangsten deles" fra 1885. Her ser man fiskerne omkring deres båd, men det er landskabet med strand, hav og himmel, der fylder mest.

Viggo Johansens skagensbilleder skildrer i højere grad det anderledes og barske landskab og de lave huse på den yderste spids af Jylland. Og så finder Johansen ofte motiver i sit eget hjem. Interiørbillederne, som han allerede tog fat på i sin tid i Hornbæk, og som også kendes fra Dragør, bliver hans særkende.

Efter brylluppet i 1880, gik der nogle år før Viggo og Martha igen kom til Skagen. Der var opstået uoverensstemmelser mellem parret og de øvrige deltagere i Skagens kunstnermiljø. De brød sig ikke om det løsslupne liv, som f.eks. P. S. Krøyer og Holger Drachmann førte, og heller ikke om deres syn på kvindernes rolle. Derfor holdt de sig i periferien af kunstnerkolonien og kom fra 1880 sjældnere i Skagen.

Omkring 1890 blev der uvenskab mellem Martha Johansen og P. S. Krøyer, som havde forlovet sig med *Marie Tripcke* og dermed fravalgt Marthas veninde *Helene Christensen* som kæreste. Det betød for Martha og Viggo mere eller mindre et brud med Skagens-kredsen af kunstnere, og i flere år kom de slet ikke i Skagen.

I stedet tilbragte de somrene i Vedbæk, Kerteminde og Dragør. Martha skriver i sine erindringer: "*....vi var fremmede på Skagen, der fra nu af blev Krøyers, fru Krøyers og Drachmanns.*"²⁴

Mens Martha aldrig mere kom i Skagen, tog Viggo Johansen tilbage en enkelt gang.

²² Knud Voss: Skagensmalerne. 1980. Side 51.

²³ Lise Svanholm: Malerne på Skagen. 2011. Side 9.

²⁴ Lise Svanholm: Malerne på Skagen. 2011. Side 153.

Gården i Skagens Vesterby, hvor Johansens havde boet til leje igennem en del år, blev i 1901 købt af maleren *Laurids Tuxen*, som fik den bygget om til en større landvilla.

Tisvilde

I 1880'erne begyndte københavnske kunstnere at søge til den lille landsby Tisvilde på den nordsjællandske kyst.

I somrene 1885 og 1886 var Viggo Johansen her sammen med blandt andre *Georg Achen*, *Julius Poulsen*, *Anna Petersen* og *Hans Nikolaj Hansen*. *Vilhelm Hammershøi* sluttede sig formentlig til dem et enkelt år.

Ligesom i Hornbæk boede de på byens kro, men også Fogedgården, der lå centralt i landsbyen, blev et tilholdssted for den lille kunstnerkoloni²⁵.

Selv om Viggo Johansen havde været nogle år i Skagen, og også var i 1885 og 1886, var det måske nærheden til København, der gjorde Tisvilde til et alternativ. Herfra kunne han lettere tage hjem en gang imellem og se til sin hustru og deres fire små børn.

I Tisvilde fandt Johansen den samme, landlige idyl, som i Hornbæk og for så vidt også i Skagen og Dragør. Han skrev hjem til Martha efter ankomsten i 1885, at hans logi var "...en lille, gammel gård jeg bor i, storstuen er med paneler (...) tallerkenrække ved loftet og kobberspande og -kedel hængende under bjælken."²⁶

Hans motiver fra Tisvilde var som i Skagen interiører fra bondestuer, lokale koner og fiskere og også landskabet og dyrene på markerne. Der kendes omkring 20 malerier fra Johansens besøg i byen.

Kunstnerne i Tisvilde havde ikke det samme sociale liv som i Skagen, men mødtes dog på kroen, hvor Viggo Johansen underholdt med at synge og spille²⁷.

Omgangskredsen

Viggo Johansen tog del i nogle af de mange fester og sammenkomster, som kunstnerne i Skagen arrangerede, men holdt sig også i perioder i periferien af selskabeligheden og det sociale liv.

På det næsten ikoniske billede af skagenkoloniens festglade deltagere, P. S. Krøyers "Hip, hip, hurra" fra 1888", ser man Viggo Johansen deltage i den fælles skål, men han står yderst blandt de skålende mænd og må ligesom strække armen, for at kunne nå at klinge med de centrale personer, Krøyer, Brøndum og Ancher.

Efter ægteskabet med Martha Møller, trak parret sig endnu mere tilbage fra den festglade Krøyer og dem, der festede med ham. I sine dagbog skriver Martha direkte: "Jeg brød mig aldeles ikke til at komme med til noget, og Krøyer sagde ofte: "Du er så sær, Martha. Du vil aldrig med til noget, kan ikke slå dig løs..."²⁸

Da Viggo og Martha flyttede til Bentsen gård i den sydlige udkant af Skagen, kom de på lidt større afstand af inderkredsen på Brøndums Hotel. Her fik de nogle mere rolige år og deltog aldrig i de store sold, som

²⁵ Elisabeth Fabritius: *Malerne på Tisvilde-egnen*. 2006. Side 34.

²⁶ Brev i privateje. Her citeret efter: Elisabeth Fabritius: *Malerne på Tisvilde-egnen*. 2006. Side 39.

²⁷ Elisabeth Fabritius: *Malerne på Tisvilde-egnen*. 2006. Side 41.

²⁸ Citeret efter: Margrethe Loerges: *I medgang og modgang : portræt af kunstneren Viggo Johansens hustru Martha Johansen*. 1980. Side 29. x

Martha afskyede. Ved deres bryllup talte Michael Ancher, og ironiserede lidt over parrets afstandtagen. Han sagde, at han gerne afstod den sydlige del af sit kongerige til parret²⁹.

I København var Viggo Johansen dog stadig med i en kreds af kunstner venner. Han var medlem af den selskabelige forening "Bogstaveligheden", der i vinterhalvåret i København søgte at holde liv i det sociale sommerliv på Skagen. Her mødte han f.eks. P. S. Krøyer, Laurits Tuxen, Karl Madsen, Holger Drachmann og Michael Ancher, der var centrale i kunstnerkolonien i Skagen, men også forfattere som Georg og Edvard Brandes, Sophus Schandorff og J. P. Jacobsen³⁰.

Forbindelse til kunsthistorikeren Karl Madsen var naturlig, fordi hans kone af først ægteskab var søster til Viggo Johansens hustru.

At Viggo Johansen trods alt betragtede sig som én blandt kunstner vennerne i datiden, viser han billede "Mine venner" fra 1897, hvor han selv sidder sammen med Kristian Zahrtmann, L. A. Ring, Theodor Phillipsen og Viggo Helsted³¹.

I København var malerne Phillipsen, Zahrtmann og Ring blandt gæsterne i Johansens hjem, men omgangskredsen omfattede også arkitekten Thorvald Bindesbøll, forfatterne Georg Brandes og Otto Bazon, filosofen Harald Høffding og komponisten Carl Nielsen³².

På sit billede "Aftenselskab i mit hjem" fra 1899 ser man en række andre inviterede i Johansens stue. Det gælder f.eks. malerne Vilhelm Hammershøi og Valdemar Irminger, grossererens Oscar Wandel og skuespillerinden Anne Grethe Antonsen.

Inspirationen og motiverne

Det fortælles, at det var guldaldermaleren *Wilhelm Marstrand*, der tilskyndede Viggo Johansen til som helt ung af dygtiggøre sig i tegning.

I tiden på akademiet beundrede Viggo Johansen de ældre, hollandske maleres teknik. Om han har kendt *Vermeer van Delfts* billeder er uvist, men han brugte i hvert fald i sine motiver jævnligt de arbejdende kvinder i hjemmet³³.

Viggo Johansen er i eftertiden først og fremmest karakteriseret som *skagensmaler*, fordi han var med i den kreds af kunstnere, der fra 1880'erne hver sommer rejste til Skagen for at male og være sammen.

Hans motiver fandt han dog talrige andre steder, men ikke mindst i sit eget hjem, hvor hans familie var modellerne og hverdagens gøremål de situationer, der fandt vej til lærrederne. Kunsthistorikeren Karl Madsen har ligefrem kaldt Johansen for *Hjemmets maler*³⁴.

Johansen brugte jævnligt sine egne børn som modeller. Ét af de kendteste værker viser en scene, hvor børnene bliver vasket i en balje derhjemme. En kritiker sagde spøgefuldt, at Johansens billeder ikke behøvede en datering, for man kunne se det på børnenes alder.

²⁹ Margrethe Loerges: I medgang og modgang : portræt af kunstneren Viggo Johansens hustru Martha Johansen. 1980. Side 31.

³⁰ Peter Michael Hornung: Realismen. 1993 (Ny dansk kunsthistorie, bd. 4). Side 106-107.

³¹ Peter Michael Hornung: Realismen. 1993 (Ny dansk kunsthistorie, bd. 4). Side 153.

³² Peter Michael Hornung: Realismen. 1993 (Ny dansk kunsthistorie, bd. 4). Side 192.

³³ Peter Michael Hornung: Realismen. 1993 (Ny dansk kunsthistorie, bd. 4). Side 128.

³⁴ Peter Michael Hornung: Realismen. 1993 (Ny dansk kunsthistorie, bd. 4). Side 191.

Betegnende for sit motivvalg var, at Johansen ikke havde et fast atelier, men malede der, hvor hans motiv var.

Han brugte ofte lampelyset i sine billeder til at skabe en hjemlig og intim atmosfære, eller som i ét af hans mest kendte malerier "Glade jul", hvor lysene på juletræet er den eneste lyskilde i rummet.

Her fik Johansen hjælp af maleren *Paul Gauguin*, der tilfældigt var på besøg, da billedet var ved at blive malet. Den franske impressionist mente, at træet lyste for lidt, og malede selv videre på det³⁵.

En særlig side af Viggo Johansens motiver var hans detaljebilleder af dyr, fisk m.m. Han var betaget af den franske stilleben-maler *Jean-Batiste Chardins* billeder³⁶.

Nature Morte-billederne stammer især fra Viggo Johansens tid i Skagen.

Viggo Johansen var desuden naturalist, idet hans motiver i høj grad blev hentet i landskaberne omkring ham. Et ungdommeligt forsøg med et historisk maleri af Orfeus der spiller for argonauterne, blev aldrig til noget³⁷.

Viggo Johansens havde de første år af sin kunstneriske karriere svært ved at sælge sine billeder. Det skete, at han måtte afstå en hel række malerier til en kunsthandler for nogle få hundrede kroner. Med den voksende børneflokk i hjemmet, var der behov for en stabil indtægt, og Martha tog sig efterhånden af salget af Viggos billeder. Hun fik også organiseret, at han fik et atelier, så han kunne få ro til at male, fremfor at stå derhjemme blandt børnene³⁸.

Som tiden gik, blev Viggo Johansens billeder dog populære – og kunne sælges. Hans motiver faldt i købernes smag, og i 1880'erne blev flere værker allerede solgt, inden de var færdige. I 1887 solgte han et billede for 3.500 kr.

Viggo Johansen malede realistisk gennem hele sit liv. Uanset at der skete markante skift i stilretningerne i malerkunsten både i udlandet og herhjemme, lod han sig ikke rive med at nye tiders mode.

Blandt hans sene værker er en række portrætmalerier.

I 1918 skrev forfatteren *Christian Engelstoft*, at Viggo Johansen var "en af de anseeligste og mest betydningsfulde af de nulevende danske malere – der er dem, der siger, at han er den ubetinget betydeligste."³⁹

Engelstoft karakteriserer Johansen som Danmarks første impressionist sammen med Theodor Phillipsen⁴⁰.

De sidste år

I 1924 vendte Viggo Johansen tilbage til Hornbækegnen, hvor hans karriere startede. Denne gang boede han dog i den nærliggende by Saunte. Fiskermiljøet var her ikke længere, men til gengæld havde han i mellemtiden forfinet og udviklet landskabsmaleriet, og malede et billede fra Hornbæk Plantage⁴¹.

³⁵ Citeret efter: Margrethe Loerges: I medgang og modgang : portræt af kunstneren Viggo Johansens hustru Martha Johansen. 1980. Side 120.

³⁶ Margrethe Loerges: I medgang og modgang : portræt af kunstneren Viggo Johansens hustru Martha Johansen. 1980. Side 25.

³⁷ Karl Madsen: Viggo Johansen. I: Tilskueren, 1894, side 215.

³⁸ Margrethe Loerges: I medgang og modgang : portræt af kunstneren Viggo Johansens hustru Martha Johansen. 1980. Side 40.

³⁹ Christian Engelstoft: Viggo Johansen. I: Vor tid II, 1918. Side 493.

⁴⁰ Christian Engelstoft: Viggo Johansen. I: Vor tid II, 1918. Side 494.

⁴¹ Kai Flor: Hornbæk. 1940. Side 96.

I sine sidste leveår var Martha Johansen plaget af sygdom. Hun døde i 1929 og Viggo Johansen boede nu alene i kunstnerhjemmet i Gothersgade, hvor han stadig kunne samle familien. Han kunne ikke længere male, men fik besøg af sine kunstner venner Karl Madsen, L. A. Ring og Julius Paulsen⁴².

Viggo Johansen døde i 1935 i en alder af 85 år.

⁴² Lise Svanholm: Malerne på Skagen. 2011. Side 263.